

Vzgoja za samostojnost

**predavanje dr. Branke Jurišić, dne 8.10.2003 ob 17h,
v Marjetici, v sklopu Šole za starše**

Ponavadi starši v različni literaturi zasledimo podatke o razvoju otrok do približno 18. meseca, predvsem na področju motorike. Ravno zato se je predavateljici zdelo smiselno podati nekaj smernic oziroma razvojnih mejnikov na področju samostojnosti starejših predšolskih otrok. Predšolsko obdobje je namreč zelo primerno za učenje samostojnosti. Otrok se zelo veliko nauči, če ima pogoje za učenje - predvsem čas, spodbudo in potrpljenje s strani staršev. Samostojnost je zelo pomembna tudi v prometu.

Kje nam učenje spodleti?

Če starši na določenih področjih nismo zahtevni, če nimamo časa in potrpljenja, če otroku kupujemo stvari, da mu olajšujemo stvari (npr. čevlje brez vezalk) ali če imamo vtis, da so za nekaj premajhni in delamo namesto otrok.

Kako popraviti zamujeno?

Pomembno je, da ne zamudimo pravi čas in izkoristimo njegovo željo po samostojnosti. Otroke je potrebno bolj spodbujati in jih motivirati (z novo igro, pogodbo, dogovorom ali *nagrada* - vedeti moramo, da nagrada velja za opravljeno storitev in ni primerna za dolgoročno vzgojo, nagrajevanje ne sme biti prisotno za stvari, ki se že odvijajo avtomatsko; naj bo 5 dobro storjenih stvari nagrada; včasih je treba nagrado zamenjati; primerna je tudi škatla zakladov; predvsem pa ceremonija ob »podelitvi« nagrade). Zelo pomembna je *pohvala*.

Pohvala je pohvala, in ne kritika. Starši se moramo naučiti objektivno pohvaliti svoje otroke. »Če otroci nekaj postrani naredijo, moramo mi pač postrani pogledati.« Neprimerno je primerjati otroke s sosedi ali brate/sestre med seboj. Pohvaliti moramo otrokov trud in vložek, v smislu »Vidim, da si poskušal/pogledal/pospravil.«

Samoiniciativa - krasno je, če se otroci spomnijo kaj narediti zaradi veselja drugega, torej brez tega, da bi mu kdo kaj rekel.

9 - 12 MESECEV

- sam zaspi, ne da bi ga morali pri tem držati za roke
- igra se sam tudi v primeru, ko le za kratek čas zapustite prostor
- zmore jesti s prsti in držati skodelico

18 MESECEV

- samostojen je pri hranjenju z žlico
- zna piti iz skodelice in ne poliva več
- brez pomoči lahko pleza po stopnicah navzgor
- lahko pobere nekaj s tal in pri tem ne pade na zadnjico
- sam se zmore igrati

2 LETI

- zna uporabljati zobno krtačko (sami ga umijte do konca)
- »zrel« za kahlico
- zna si sam obuti nogavice in čevlje
- zna pritisniti na kljuko in odpreti vrata
- zna odviti pokrov na kozarcu (*pazite na varnost!*)
- zna odpreti in zapeti zadrgo
- začne se vzporedno igrati - ob vrstnikih, občasno da ali pokaže igračko

2 LETI IN POL

- zna zapeti ohlapno prišit gumb v široko gumbnico
- zna se obleči in sleči hlače, spodnje hlačke in majico
- dovolj je stabilen, da lahko nese kak krhek predmet

3 LETA

- zna uporabljati škarje (*to je prava revolucija v možganih*)
- zna voziti tricikel
- hodi po stopnicah tako, da postavlja samo eno nogo na stopnico
- skoči iz spodnje stopnice - *eden najbolj pogostih »Glejte me!«*
- večinoma je podnevi suh in sam hodi na stranišče (ali zaprosi, da ga peljemo tja), ne da ga je potrebno spomniti
- zmore si sam obleči in sleči preprosta oblačila, ki jih natakne nase, si obleče plašček; še vedno potrebuje pomoč pri zapenjanju, zadrgi, vezalkah ali oprijeti obleki
- obesi obleko na obešalnik (*potrebno počakati in pohvaliti*)
- odloži in pusti igračko, če se to od njega zahteva
- sam pospravi svoje igračke (*kasneje se jih nauči sortirati*)
- nese kozarec s tekočino brez polivanja (*prava revolucija v možganih*)
- uporablja vljudnostne fraze: prosim in hvala (*»Prinesi mi kozarec vode, prosim«.*)

4 LETA

- sam se umije in očisti zobe, se obleče, lepo je in pije iz kozarčka
- uporablja vilico pri hranjenju (včasih še nedosledno)
- zna sam pripraviti mizo (*naučiti ga avtomatizma, kajti kasneje se bo težko naučil*)
- umije si roke in obraz
- pripravi svojo posteljo
- lepo pospravi svojo obleko
- začčenja sprejemati preprosta pravila (*pomembno za priljubljenost*)
- samoiniciativno pozdravlja odrasle
- samostojno se pripravi za spanje (*ga ni potrebno nadzorovati*)
- začčenja se pogajati (jaz bom to, če boš ti to; *pogajanje je spretnost izjemnega pomena*)
- spreminja pravila, da bi mu bolj ustrezala
- rad dela stvari samostojno (bom sam, *Ne zamudite tega obdobja!*)
- raje se igra z drugimi kot sam
- prepozna okoliščine, ki vodijo v jezo, zadovoljstvo ali žalost (*učijo se izgovorov, skrivanja*)

Če smo do otrok pretirano dosledni ali pretirano popustljivi, otroci ne razvijejo prepotrebne sposobnosti pogajanja. Tako se razvijejo otroci, ki ne verjamejo sami vase.

Predavateljica je omenila test z otroku ljubko zadevo (npr. piškot ali košček čokolade), ki mu jo nastavimo in gremo za nekaj minut iz prostora, v smislu »Malo počakaj, ko pridem nazaj, dobiš še enega.« Povedala je, do kakšnih zaključkov so prišli, ko so otroke pri tem snemali. Ta test je pomemben pri učenju samokontrole, vztrajnosti in odlaganja zadovoljitve.

Povedala nam je tudi tipičen slovenski stereotip – mami je bila žalostna, oči pa jezen in da trma spada k družinski dinamiki.

5 LET (pomembno je, da ustvarimo avtomatizem)

- preden prečka cesto pogleda na obe strani
- pravilno uporablja pribor
- oglasi se po telefonu in prenese sporočilo
- počeše se
- igra se preproste namizne igre (s tem se uči pravil, potrpežljivosti, zmagovanja, izgubljanja)
- odpravi se spat
- poskuša si obrisati nos in pihniti
- samostojno se obleče od nog do glave

6 LET

- sam si organizira svojo igro
- zna dokončati delo, ne da bi čakal na pohvalo ali navodila (čeprav pohvala nikoli ne škodi)
- zna mirno sedeti in zdržati nekaj časa brez nadzora
- zaveže vezalke (4-5 let, 6 let je skrajna meja)
- sam se okopa, očisti zobe
- uporablja nož da si namaže ali odreže kruh (lahko ima še težave z rezanjem mesa ali pizze)
- zna prebiti večji del dneva brez vas in si deliti pozornost z 20 drugimi otroki ter pri tem lep uspeva

6-7 LET

- uporablja popoln pribor za hranjenje
- sam si pripravi sendvič
- čisti si svoje čevlje
- gre sam ven v soseščino
- lahko mu zaupamo manjšo vsoto denarja
- ima najljubšega prijatelja
- zaščitniško se vede do mlajših
- spoštuje pravila iger z vrstniki
- lahko se vživi v občutke drugih
- sposoben je sodelovati v skupinskih dejavnostih
- sposoben se je samostojno obleči, problem je le kaj obleči

po predlogi dr. Branke Jurišič povzela Anja Černe